

KONFERENCA OPENOFFICE.ORG 2005

Tretja konferenca OpenOffice.org (<http://marketing.openoffice.org/conference/>) se je odvijala v Kopru od 28. do 30. septembra 2005. Konferenco, ki je namenjena odprtokodnemu pisarniškem paketu OpenOffice.org (OOo), sta skupaj organizirali skupnosti OpenOffice.org iz Kopra in Trsta, pod pokroviteljstvom številnih sponzorjev (Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (MVZT), Intel, Sun Microsystems, Novell itn.). Kotizacije za konferenco ni bilo, vsakdo pa je lahko prostovoljno prispeval za konferenco (presežek se prenese v sklad za naslednjo konferenco OOo). Prvi dan konference je bil namenjen sestankom skupnosti OOo, ki so potekali na Pedagoški fakulteti. Preostala dva dneva pa sta bila namenjena predstavitvam in predavanjem (<http://ooocon-arnes.kiberpipa.org/media/>) v okviru splošne sekcije, sekcije za izobraževanje, sekcije za razvijalce OOo in sekcije za odprto skupnost OOo. Sekcije so potekale vzporedno na treh lokacijah v samem mestnem jedru Kopra: v gledališču, Mladinskem kulturnem centru in na sedežu italijanske skupnosti.

Otvoritvena predavanja – prvi dan

Najprej nas je v imenu organizatorjev pozdravila *Urška Colnar* in predstavnica Intela *Danese Cooper*. Prvo otvoritveno predavanje bi moral imeti *mag. Jože Zrimšek* z MVZT. Ker je bil službeno zadržan, je o odnosu slovenske vlade do odprte kode govoril sekretar slovenske vlade za odprto kodo. Povedal je, da je Slovenija podpisnica sporazuma o odprti kodi in da so že narejeni veliki koraki pri vpeljavi odprtokodnih rešitev v slovensko javno upravo in izobraževanje. Kot eden glavnih sponzorjev konference MVZT podpira tako OOo kot tudi odprti standard formata dokumentov OpenDocument (ODF – <http://www.oasis-open.org/committees/download.php/12572/OpenDocument-v1.0-os.pdf>). Glavno vodilo pri informatizaciji javne uprave in izobraževanja je, po besedah sekretarja, zmanjševanje stroškov za programsko opremo in povečevanje vložka v strokovnjake. Tudi slovenska vojska bo letos kar nekaj denarja porabila za uvedbo odprtokodnih rešitev, med drugim tudi OOo, ker je kot članica NATO dolžna 6 odstotkov vsote iz tega programa vložiti v informatizacijo. V Sloveniji paket OOo uporabljajo že dalj časa na ljubljanskem sodišču na strani strežnika. Letos pa so vsem sodnikom namestili OOo tudi na namizje.

Naslednje otvoritveno predavanje je imel *Tim Bray*, direktor za spletne tehnologije v podjetju Sun Microsystems in eden od "soizumiteljev" XML-ja in soavtor specifikacije XML Namespaces. Predavanje je bilo namenjeno prihodnosti pisarniških paketov, uvodoma pa je predstavil najnovejši sklep vlade ameriške zvezne države Massachusetts, ki so ga sprejeli nekaj dni pred konferenco. Sklep opredeljuje format dokumentov OpenDocument kot edini format vseh vrst pisarniških dokumentov (najsibo besedilo, grafika ali preglednice) v javni administraciji. Do 1. januarja 2007 bodo vsi njihovi dokumenti konvertirani v ODF, kar bo omogočilo tudi njihovo dolgotrajno shranjevanje. Podrobnosti o razlogih izbire formata OpenDocument, ne pa Microsoftovega formata XML, so opisane v članku Davida A. Wheelerja z naslovom *Why OpenDocument Won (and Microsoft Office Open XML Didn't)* (<http://www.dwheeler.com/essays/why-opendocument-won.html>).

Glavni razlogi za izbiro formata OpenDocument so: a) ODF ni binarni, temveč ACSII format in kot tak je trajno čitljiv neodvisno od programske opreme, b) specificiran je s strani mednarodnega konzorcija OASIS (specifikacija OpenDocument 1.0 bo v nekaj mesecih postal tudi ISO standard), in c) je dobro dokumentiran, kar omogoča neodvisno izvedbo in interoperabilnost. Z uvedbo ODF bodo uporabniki končno postali lastniki svojih dokumentov, do sedaj pa so bili lastniki dokumentov lastniki licenc pisarniških paketov, ki omogočajo delo s temi dokumenti. (Na primer podjetje Microsoft je lastnik vseh dokumentov Word, Excel, PowerPoint vseh tistih uporabnikov, ki uporabljajo Microsoft Office in ki praktično ne bi smeli več uporabljati svojih dokumentov, potem ko poteče licenca pisarniškem paketu Microsoft Office.) Znano pa je, da s posodobitvijo pisarniških paketov vedno nastajajo problemi pri uporabi dokumentov iz predhodnih verzij. Nekaterih, starih deset let in več, sploh ne moremo več odpreti z obstoječim paketom. Negativno luč na Microsoft Office meče tudi odnos Microsofta do zahtev uporabnikov, saj do sedaj še ni upošteval zahtevkov za vključitev gumba za konverzijo dokumentov v format PDF, čeprav jih na mesec prejme več kot 120.000 zahtevkov. Osnovna ideja za uvedbo ODF-ja je zagotoviti uporabnikom uporabo in shranjevanje njihovih elektron-

skih dokumentov na dolgi rok, ne da bi uporabljali samo en program, npr. Microsoft Office. Odprti standard ODF omogoča razvoj pisarniških paketov (odprtokodnih, licenciranih, nelicenciranih, plačljivih ali brezplačnih) s strani različnih podjetij in posameznikov, kar uporabnikom prinaša demokratično izbiro na tem področju. Na trgu sta trenutno dva, ki že podpirata OpenDocument, OOo in Sunov StarOffice, zagotovo pa ga bosta podprla tudi KOffice in pisarniški paket pri Macu.

Tim Bray je poudaril, da o prihodnosti pisarniških paketov ne moremo govoriti glede na formate dokumentov v teh paketih, saj so dokumenti del poslovne logike in ne programske opreme. Format dokumentov mora biti predvsem enoten in odprt, da omogoči interoperabilnost različnih programskih paketov in ponovno uporabo v različnih pisarniških paketih. Dober primer takšnega formata je HTML – čeprav ni najboljši, je enoten za brskalnike in zato tudi tako uspešen. Format dokumentov naj bi bil v strukturi XML, ki je zakladnica informacij in omogoča kasnejšo uporabo takšnih dokumentov tudi za funkcionalnost, za katero prvotno ni bil oblikovan (na primer prenos na svetovni splet, kot vir informacij za spletne storitve).

Splošna sekcija

Splošna sekcija je potekala v prostorih gledališča in je obsegala praktične teme uvajanja in uporabe paketa OOo.

Kot prva sta bila na vrsti *Brigitte Lutz* in *Patricka Amcha* s predstavitev *Open Office.org in Vienna City's Administration*. Predstavila sta uvajanje OOo na 18.000 delovnih postajah dunajske mestne uprave. V letu 2006 naj bi za primerjavo obdržali samo še tiste licence za Microsoft Office, ki jih do roka ne bi uspeli zamenjati, v letu 2007 pa bi Microsoft Office vdokončno opustili. Z OOo bi obdržali standarde visoke kakovosti in drastično znižali stroške poslovanja.

Erwin Tenhunberg (product marketing manager pri Sun Microsystems) je v prispevku *What's new in OpenOffice.org 2.0 and StarOffice 8?* predstavil nove možnosti uporabe in izboljšave novih verzij OOo, 2.0, in StarOffice 8: nov izgled podatkovne baze (OOo Base), izboljšan izvoz v PDF, razširjena podpora PivotTable, nov multiprikazovalnik v Impressu, izboljšana podpora za animacijske efekte, nov format "paintbrush" in obvladovanja štetja besed, podpora specifikaciji XForms, možnosti digitalnega podpisa, novi čarovnik za povezovanje pošte (angl. *mail merge wizard*) ter orodje za upravljanje in migracijska orodja.

Javier Sola (koordinator Khmer Software Initiative, Open Forum of Cambodia NGO) je predstavil informatizacijo v Kambodži v prispevku *Cambodia. re-computerization*

of the Country based on OpenOffice.org 2.0. Glavni načrt kamboške vlade je popolna migracija vladnih služb na OOo, 2.0, v naslednjem letu. Vse državne izobraževalne ustanove in centri za usposabljanje bodo pri izobraževanju uporabljali le OOo, z materiali usposabljanja in programom certificiranja razvitega z Open Forum of Cambodia NGO, ki so aplikacija v jeziku Kmerov. Takšen sistem informatizacije pomeni za revno državo, kot je Kambodža, velik finančni prihranek.

Erwin Tenhunberg je v prispevku *Commercial Solutions based on OpenOffice.org* predstavil še komercialne rešitve, ki temeljijo na OOo. Cilj tega predavanja je bil prikaz, da je OOo več kot samo odprtokodni paket. Prikazal je možnosti paketa OOo na trgu in raziskavo trga, razvoj paketa OOo, Linuxovo distribucijo, možnosti integracije, migracijska orodja, možnosti oglaševanja, podpore in storitev.

Salvatore Zappala (profesor na oddelku za psihologijo na bolonjski univerzi) in *Maurizio Berti* (Yacme Srl) sta v prispevku *Organizational and psychological determinants of OpenOffice.org suite adoption* predstavila organizacijske in psihološke determinante prevzeta paketa OOo. Prevzete novih tehnologij ima posledice za ekonomske, tehnične, organizacijske in psihosocialne dejavnike. Organizacijske in psihološke spremenljivke pri uvažanju OOo so večkrat merili z vprašalniki in intervjuji in pri tem raziskovali uporabnost, navade in lahkoto novega programskega paketa ter sprejetje in porazdelitev organizacijskih sprememb. Dobili so zelo pozitivne rezultate.

Ian Craig Laurenson je v prispevku *Introduction to OpenOffice.org macro development* predstavil možnosti za razvoj makrojev v OOo za vse tiste, ki bi želeli uporabljati in razširiti svoje znanje v pisanju makrojev v jeziku sun basic.

Louis Suarez-Potts (Community Manager, OOo/CollabNet) je s prispevkom *Imaging An OpenOffice.org Foundation* predstavil delo fundacije OOo ter proučevanje trenutnih razmer in smernic za prihodnost (kako naj pisarniški paket OOo izgleda in deluje, kateremu modelu naj sledi in kako naj bo upravljan).

Otvoritvena predavanja – drugi dan

Petkovo otvoritveno predavanje *Should I adopt OpenOffice.org?* je imel *Giancarlo Succi* iz Bolcana (Free University of Bolzen), ki je zelo dejaven tudi na področju odprtih standardov. *Succi* je vodja petletnega projekta COSPA, ki je namenjen razvoju metrik za določitev stroškov pri prehodu na odprtokodne rešitve v javni upravi držav EU. Konkretno, projekt v prvi fazi zajema prehod na pisarniški paket OOo, v drugi fazi pa prehod na

platformo Linux. Zaradi zakona o varstvu konkurence ni želel imenovati drugih pisarniških paketov, ki so jih uporabili v projektu pri prehodu na OOo.

V projektu sodelujejo javne uprave 17 držav EU, ki so za potrebe projekta podrobno razdeljene na regije. Cilj projekta je ugotoviti, katere dejavnike lahko izmerimo in kateri vplivajo na določitev cene prehoda na odprto kodo. Mnenje *Succija* je, da je nemogoče z enostavnim odgovorom odgovoriti na vprašanje, ali se odločiti za prehod ali ne. Treba je vedeti, da ima uvedba odprtokodnih rešitev svoje stroške (npr. konverzija dokumentov, izobraževanje uporabnikov), ki pa se ne more enostransko primerjati s ceno ukinitve licence paketa, ki smo ga imeli do sedaj. Zato so tudi uvedli tale projekt, v katerem so čisto praktično izvedli merjenje najrazličnejših dejavnikov, ki bi lahko vplivali na ceno prehoda na pisarniški paket OOo.

Skupine uporabnikov so najprej izobraževali za delo v OOo, nato pa so jim na namizje zraven že obstoječega pisarniškega paketa namestili paket OOo. Na njihove računalnike so namestili tudi za ta projekt razvit program, ki vpisuje vse akcije odpiranja in zapiranja datotek iz pisarniških paketov v log-datoteke, na osnovi katerih so kasneje izdelali statistike uporabe posameznih paketov. S časom je statistika uporabe paketa OOo presegla uporabo drugega pisarniškega paketa pri uporabnikih. V naslednji fazi testiranja so uporabnikom nastavili privzeto odpiranje dokumentov na OOo in pri tem se je pri uporabnikih pojavil manjši odpor, splošna uporaba OOo pa se je še povečala. V zadnji fazi so uporabnikom z namizja odstranili stari pisarniški paket, razen tistim, ki tega eksplicitno niso želeli, vendar takih ni bilo veliko. Pred testiranjem in po njem so izvedli anketo z vprašanji o poznavanju obeh paketov, zaupanju v proizvajalca paketov, zadovoljstvu z uporabo obeh paketov in podobno. Grafikonu so pokazali, da OOo pri uporabnikih ni izzval drastične spremembe. Zelo malo jih je imelo odpor do OOo, nekaj jih je bilo navdušenih nad OOo in zelo kritičnih do starega paketa, večina pa je bila zadovoljna z OOo. Dejstva so pokazala, da je povprečnemu uporabniku vseeno, kateri proizvod uporablja, samo da se na njega spozna in da paket dobro deluje. Pri tem je *Succi* poudaril, da je zelo pomembno, da je pisarniški paket v naravnem jeziku uporabnika, ker poznavanje angleškega jezika ne more biti pogoj za uporabo neke programske opreme. OOo je v znatni prednosti glede na druge pisarniške proizvode, ker internacionalizacija OOo-ja poteka skoraj istočasno z razvojem paketa OOo v sklopu odprte skupnosti OOo. Prednost paketa OOo je tudi, da podpira znan izgled uporabniškega vmesnika obstoječih pisarniških paketov in stile dokumentov iz teh paketov.

Drugo petkovo otvoritveno predavanje *E-education on the national level* bi moral imeti *Bernard Herman* z Ministrstva za šolstvo in šport, ki pa je bil zadržan, tako da

je *Urška Colnar* prebrala del njegovega prispevka o uvažanju odprtokodnih rešitev v izobraževalnih institucijah in ustreznem usposabljanju učiteljev.

Sekcija za izobraževanje

Sekcija za izobraževanje je nadaljevala v gledaliških prostorih. Prvi predavatelj *Renato Lukač* (Gimnazija Murska Sobota) je s prispevkom *OpenOffice in Slovenian High Schools* predstavil možnosti proste izbire proizvodov (ali Microsoft Office ali OOo ali ...) pri učenju v slovenskem srednješolskem izobraževanju, kar podpira tudi izobraževalna zakonodaja. Obstaja tudi projekt OKO, s katerim slovenska vlada poskuša vpeljati odprtokodno programsko opremo v šole. Zaenkrat je v ta projekt vključenih le nekaj slovenskih šol, vendar se število počasi povečuje. Gimnazija Murska Sobota je eden od primerov uspešnega poučevanja informacijske tehnologije na odprtokodnih sistemih. Uporabljajo slovensko distribucijsko različico Pingo, ki je operacijski sistem GNU/Linux. OOo se uporablja kot glavna aplikacija s slovenskim jezikom. Po proučevanju učinkovitosti pridobljenega znanja dijakov se je odločitev izkazala za pravilno.

Mojca Tomažin (Poslovna šola Brežice) je s prispevkom *Introducing Open Source Software – including OpenOffice.org – into Slovenian Schools* prikazala primer uvažanja odprtokodnih sistemov v Poslovni šoli Brežice. Leta 2003 je Ministrstvo za izobraževanje začelo "Projekt odprte kode". Delovati je začela ekspertna skupina učiteljev, ki naj bi raziskovali odprtokodne sisteme in aplikacije v izobraževanju. Za študijo so pripravili podobne vprašalnike, kot so bili pripravljeni tudi v Northwest Regional Educational Laboratory v ZDA, Nemčiji, na Švedskem in v Veliki Britaniji. Rezultati te raziskave so pokazali pri ljudeh veliko zanimanje, pripravljenost ter prednosti uporabe odprtokodnih sistemov na računalnikih, posebej še paketa OOo.

Ian Lynch (chief assessor for the INGOTs, IRL Computer Systems Ltd; OOo Lead for Schools) je v prispevku *Lowering barriers to entry in education* opisal uporabo odprtokodnih sistemov in aplikacij v izobraževalnem sistemu Velike Britanije. V mnogih šolah so že namestili in še bodo nameščali OOo. Pa ne zato, da bi tekmovali z Microsoft Officeom, ampak da bi predvsem pri izobraževanju poudarili brezplačni odprtokodni sistem. Poudarjali so spremembe pri poučevanju mladih ljudi, kako prispevati k skupnosti in razvoju izobraževanja, ki temelji na odprtokodnih sistemih.

Angelika Goeszler (Agami Systems Integration) je predstavila odprtokodni projekt v avstrijskem šolstvu v prispevku z naslovom *The OpenOffice.org ECDL*. Austrian Computer Association podpira OOo za izpite ECDL.

Učitelji in mentorji so dobili kratka navodila, kako naj bodo pripravljena usposabljanja in izpiti. Vprašanje, ki se zastavlja, je: Zakaj tudi druge države nimajo za izpit ECDL predpisan tudi OpenOffice.org?

Sekcija za razvoj pisarniškega paketa OpenOffice.org

Sekcija za razvojnike je potekala v MKC-ju in v tem sklopu so bila bolj ali manj podrobna predavanja, ki so se nanašala na razvoj nove verzije paketa OOo, 2.0, in paketov UNO za razvoj in nameščanje novih funkcij v paket OOo. Predavanja so vodili predvsem Sunovi razvojniki, ki delajo pri tem projektu in so večinoma iz Nemčije.

Eike Rathke je v prispevku *Internationalization for Localization (i18n for l10n)* predstavil tehniko internacionalizacije paketa OOo in uporabo standarda Unicode. Podpreti morajo še prenos podatkov Unicode iz Windowsov in drugih aplikacij za lokalne potrebe OOo-ja in zamenjati lokal za sr_YU z lokalom sr_CS ter lokal sh_YU z lokalom sr_latin_CS ali sr_latin.

Zelo zanimivo predavanje je imel *Florian Reuter*, ki je v prispevku *Usage of the OpenDocument interfaces in OpenOffice.org Writer* pokazal uporabo in definicijo filtrov XSLT za konverzijo dokumentov ODF v druge formate iz OOo Writerja. Bistvo vseh transformacij je, da se dokument ODF, ki predstavlja zgoščeno množico dokumentov XML, naprej transformira v "flat ODF", ki združi vse te datoteke v eno datoteko XML. Takšen dokument lahko nato pretvarjamo v poljubne formate XML in nazaj s pretvorbo XSLT ali vmesnika UNO-SAX. Demonstriral nam je tudi uporabo specifikacije XForms, ki omogoča uporabo OOo Writerja v arhitekturi SOA (Service-Oriented Architecture). S klikom na gumb forme v OOo Writerju se kreira XML-zahtevke za neko spletno storitev, na zahtevek pa lahko strežnik te storitve odgovori s sporočilom ali vrne dokument ODF, ki ga potrebujemo direktno v OOo Writerju.

Paolo Mantovani je v prispevku *Deploying OpenOffice.org extensions through UNO packages* predstavil način nameščanja paketov UNO v OOo preko vnaprej pripravljenih konfiguracijskih in lokalizacijskih datotek in datotek virov. Sistem paketov UNO je zelo močna komponentna tehnologija za doseganje nove funkcionalnosti v OOo, se pa lahko uporabi kot samostojna (angl. *stand alone*) tehnologija tudi pri drugih aplikacijah preko URE (UNO Runtime Environment), ki ga je v prispevku *URE living all over me* predstavil *Stephan Bergmann*.

Mathias Bauer je v prispevku *OpenOffice.org development: next steps, next level* predstavil trenutno in predvideno delo na OOo, 2.0, paketih UNO in orodju SDK za

razvoj paketov UNO. Za pakete UNO se pripravlja nova verzija API-ja, ki bo lažja in bolj razumljiva za razvijalce in tudi bolj dokumentirana. Pričakujemo lahko tudi posodobitve grafičnega orodja SDK in integracijo z obstoječimi orodji za razvoj programov v programskih jezikih java, C++, C# (na .Net. Plug-in za Eclipse je že razvit).

Zaključek

Konferenca se je zaključila z okroglo mizo, ki jo je vodil *Louis Suarez-Potts*, vodja razvoja OOo, le-ta se izvaja pod pokroviteljstvom podjetij Sun Microsystems in IBM. Na okrogli mizi so sodelovali predstavniki evropskih držav, ki uvajajo odprtokodne rešitve in OOo. Vsi so izrazili zadovoljstvo z dosedanja uporabo OOo, verzija 2.0 pa s podporo formatu OpenDocument odpira čisto nove dimenzije uporabe paketa OOo. To tudi potrjuje vse večje število držav na svetu, ki v svojo javno upravo in druge segmente uvajajo OpenDocument in OOo. Razen tega so podporo formatu OpenDocument napovedali: Sunov Java Desktop System, IBM-ov Workplace, Corelov WordPerfect. Sun in Google sta tudi podpisala sporazum o povezovanju njunih proizvodov: OOo, java, OpenSolaris, Google Toolbar. V prvi fazi sodelovanja naj bi Google v svoj brskalnik namestil gumb za povezavo na OpenOffice.org, v paketu OOo pa v kratkem lahko pričakujemo vgrajen Googlov iskalnik v orodni vrstici.

OpenOffice.org vsebuje tudi projekt namenjen knjižnicam. Za potrebe uporabe pisarniškega paketa v knjižnicah je pripravljen poseben CD, ki vsebuje vse potrebne namizne programe in komponente za računalnike v knjižnicah, ki so namenjeni uporabnikom. Zanimivo pa je, da paket OOo v verziji 3 načrtuje razvoj urejevalnika za vnos in ažuriranje bibliografskih zapisov v formatu MODS, ki si jih uporabnik lahko shrani v podatkovni bazi v sklopu OOo. Podprt bi bil tudi protokol Z39.50, kot tudi konverzija iz drugih formatov ali v druge formate, npr. ISO2709, ProCite, RefWorks, EndNote. Za razvojnike programske opreme je zelo pomembno, da lahko te rešitve uporabijo tudi na strani strežnika OOo preko Sunovega API-ja.

Gordana Budimir, Metka Bakan Toplak